

Preken til 19. søndag i treenighetstiden

Prostiprest Esbjørn Hummelgård

Tekst: Lukas 9, 57-62

Jesus er på vei mot Jerusalem sammen med sine disipler og et stort følge. Samaria lå langs ruten og Samaria var ikke vennlig innstilt til jøder. Forakten hos jøder og samaritanene var gjensidig. Det var et gammelt fiendskap grunnet på religion og svært ulike tolkninger av skriftene. Det er ikke et ukjent fenomen også i moderne tid. Det har vi hatt mye av også i kirkens historie og har det fortsatt.

Mens de var underveis, var det noen som sa at han skulle følge Jesus uansett. Jesus svarer på sin egen måte: Han har ingen plass her på jorden som han kan hvile, ingen fast forankring.

Så følger noen korte fortellinger om å følge Jesus. Det er ikke alltid så lett! Unnskyldningene kan være mange. Den første ville begrave sin far først, så kunne han følge Jesus. Jesus svarer med et ordspill: La de døde begrave sine døde, men gå du av sted og forkynn Guds ord. Jesu svar tyder på at han mener de åndelig døde, de som ikke bryr seg om Guds rike. Altså de som er åndelig døde kan begrave de legemlig døde. To sider av samme mynt. Det var jo kun en unnskyldning fra mannen for å ikke aktivt arbeide for og sammen med Jesus.

Den andre var svært halvhjertet og brukte ordet «*men*» først. Slikt kan det være mye av også i dag. «Men» er et nyttig ord mange ganger i mange ulike situasjoner. Ja, jeg skal, men ... ja jeg synes at det er et godt forslag, men, men, men og men.

Han hadde sin oppmerksomhet rettet mot andre saker. I dag skulle han kanskje ha svart: Ja, men vent litt, først må jeg ta av meg bøylen og det jeg har i mitt øre, slik at jeg hører hva du sier, og så må jeg se om jeg har fått inn noen meldinger på mine 5 plattformer og jeg må jo svare umiddelbart på disse livsviktige meldinger - det skjønner du vel! Så må jeg skrolle noen hundre meter, ta noen selfies og komme i rett stemning med litt digg musikk. Vi møter dette mennesket hver dag i alle aldre når de stirrer i sine telefoner overalt og forvalter sine små digitale og selvkonstruerte liv.

Hva skjedde egentlig? Hvordan ble det slik og på så kort tid? Hvorfor går de fleste nå rundt med mobilen i hånda som en livgivende kraftkilde? Er det det, eller er det motsatt? En tidstyv som sakte forvandler hjernen til potetstappe? Når ble vi tekselskapernes underdanige tjenere? Har vi glemt hvordan det var under pandemien når vi måtte nøye oss med digitale surrogater og vi ikke kunne treffes ansikt til ansikt som vi ønsket? Det digitale kan aldri erstatte menneskelig felleskap og kommunikasjon. Hva skjer egentlig med fellesskapet nå?

Noen har sagt, «Det er viktig å alltid gå fort og se ut som man har noe på gang, da skjuler man sin tomhet for andre. Da er man en å regne med». Matematikeren og

filosofen Pascal som levde på 1600-tallet skrev i svensk oversettelse: «Ingenting er olidligere for människan än den fullkomliga ron, utan lidelser, utan affärer, utan nöjen, utan något att göra. Då känner man sin intighet, sin isolering, sin otillräcklighet, sitt beroende, sin vanmakt, sin tomhet.

Och från botten av människosjälens stiger det genast leda, tunga tankar, melankoli, sorg, agg och förtvivlan.» Det eneste som kan trøste oss, sier han, er førstrelse som vi kanskje kan oversette med stadige aktiviteter og vedvarende underholdning av ulikt slag eller hvorfor ikke alltid gripe til mobilen som trøst og stadig flukt. Så slutter Pascal med at dette hjelper kanskje kortsiktig mot akutt kjedsomhet, men det fører oss også uten att vi merker det sakte og stilla inn i døden. «Ukjent irrer sannheten bland menneskene. Gud har skjult den under et slør.»

Noen ganger er Jesus skarp og streng, når vi mener at han burde være mild. Det hendte ofte at Jesus gjorde og sa ting som forbauset hans disipler og kanskje oss i dag. Han reagerte ikke som vi kanskje forventet, men fant ofte en helt annen løsning på ulike saker. Tre personer vil følge ham. Det burde vel være svært positivt, men plutselig blir han streng og utfordrende. Han kjøler kort og bestemt ned personenes begeistring i stedet for å alltid markedsføre seg selv slik som vi er godt vant med i dag. Er det ikke slik at tilhengere og sympatisører skal man behandle mykt og mildt? Å få lov til å begrave sin far eller å ta et avskjed er vel helt rimelig og naturlig?

Det er ofte når Jesus møtte lunkenhet og halvhet som han ble skarp og streng. Halvhet måtte bli til helhet.

Den halve henførelsen sier alltid: om en stund, jeg skal bare. Dette kjenner vi godt igjen, overalt der vi ferdes, så møter vi mennesker som er likegyldige eller så selvopptatte at de kun bryr seg om seg selv og muligens sine aller nærmeste. De er innkrøkt i seg selv som Luther kanskje skulle ha sagt det. Desto rimelige årsakene til utsettelse synes å være, desto mer truende er de for den endelige avgjørelsen.

Derfor er Jesus skarp og streng når vi synes at han burde være myk og mild. Han har jo kommet for å frelse. «Jeg skal bare ...». Disse ordene har opphevet mange gode avgjørelser og gode beslutninger. Det ble bare halvhet. Det var alltid noe som manglet.

Jesus er alltid helt fremmed for å ta igjen mot den som avviser ham. Det skal alltid være en åpen mulighet inn i det siste til det motsatte er bevist.

Med for dem som sto innfor avgjørelsen var det annerledes. Der var det ferdigsnakket, det var ikke lenger plass for ytterligere kompromisser og halvhet.

Jesus ville hjelpe dem over treskelen frem til avgjørelsen. For eller mot! Derfor er han skarp og streng.

Alt skjer for kjærlighetens skyld. Både mildheten og strengheten blir født ut av hans kjærlighet. Utsettelsen som han gir til dem som avviser ham, og avgjørelsen som han krever av den som ønsker å følge ham, kommer fra samme kilde. Menneskesønnen har ikke kommet for å dømme, men for å frelse.

På grensen til Guds rike er det bedre med et nei som kan bli et ja enn med et ja som

bare er et nei. Om det innerst i dette nei finnes et ja, en lengsel etter nåde og tilgivelse, da kan et møte med Jesus forandre det meste.

Det kan være vanskelig nok dette med å si ja. Hva er det vi sier ja til? Troen på Gud er jo selv en gave som blir gitt til oss uten krav eller vederlag. Vi velger jo ikke å tro av egen kraft. Vantro er menneskets grunnleggende og mest naturlige vesen. «Han kom til sitt eget, men hans egne tok ikke imot ham», sier Johannes, «men alle som tok imot ham, gav han rett til å bli Guds barn.»

Ingen har noen gang sett Gud, men sønnen har vist oss hvem han er. Vi vet ikke så mye om Gud, men vi får beskrevet temmelig godt hvem Jesus var og hva han sa og hva han gjorde mot andre mennesker. Det kan vi lese om det - og det har de fleste av oss hørt under oppveksten i en eller annen setting.

Koster det noe å si ja? Vi kalkulerer litt frem og tilbake. Finnes det en skjult risiko? Må vi gi avkall på noe i vår hverdag eller er det noen skjulte betingelser med liten skrift? Er det angrerett eller garanti på at ting blir bedre? Eller?

Er det noe å tjene på å si ja for meg, eller min familie? Og forandrer det mitt liv på noen måte?

De fleste av oss har jo mer enn nok med å holde hjulene i gang. Hverdagen er så krevende i seg selv at det er liten tid til refleksjon og ettertanke. Død og liv, den dypere meningen med livet, mitt liv, blir skjult i alle daglige forpliktelser. Livet går sin gang i ekornhjulet, det går sin gang uten en tanke på hverken Gud eller evigheten.

Av og til blir vi tatt til side, vi møter oss selv i livets mange små og store overganger. Vi blir kanskje konfrontert med at livet som synes uendelig, faktisk er endelig. Et glimt og en påminnelse om vår egen sårbarhet og dødelighet. Vi kan prøve å skyve det vekk og bare løpe videre eller stanse opp litt for å løfte blikket.

I boken «samtale med engler», nedtegnet av Gitta Mallsz fra Ungarn, spør en engel en av sine menneskelige samtalepartnere: «Når blir et brød et brød?» Kvinnen spør forsiktig tilbake: «Når det bakes i ovnen?» Men engelen svarer: «Når brødet metter den sultne.» Brødet blir et brød, når det får funksjon og mening, når det når sitt mål og blir spist. Det er i munnen til den som trenger det at brødets logikk blir fullført.

Når blir en stol en stol? Jo, når noen sitter på den og sitter godt. Uten at ting tas i bruk ifølge sin funksjon, er de bare døde gjenstander, de kan gjerne være pene og dyre, men de betyr ikke noe i forhold til sin mening. Deres premisser henger i løse luften. Det finnes ingen konklusjon, mangler substans og mening.

Når vi klarer å se det, så ser vi overflodens vesen. Vi ser alle tingenes hjelpeløse meningsløshet. De fungerer ikke, eksisterer ikke i forhold til sin mening og mål. De er fullstendig unnnværlige. Stakkars ting som ikke får lov å være det de skal være.

Hva med mennesket? Når blir en mor en mor, en far en far? Jo, når de tar seg av sine

barn. Når blir et menneske mer enn et menneske? Når det lever ut fra sin verdighet og kjærlighet som person, når det møter og blir møtt av Gud. Når de svarer på Guds kjærlighet, hans godhet som stråler, opplyser og bevarer.

Det er i møtet mellom mennesker at mennesket blir seg selv som person, ikke i ensomheten eller i maktens velde. Det er i møtet med Gud og Jesus at vi blir personer, i den kjærlighet og den verdighet vi da erkjenner og opplever.

Vi kan prøve å bygge vår egen image. Profilere oss med hjelp av ting, klær, estetikk. Gjennom sosiale medier. Se på meg hva vellykket jeg er, jeg er udødelig og udelt og hysterisk lykkelig. Det er et janusansikt der den andre skjulte og mørke siden kan glimte frem av og til. Men det er et sandslott, fordi vi vet at vi skal dø, og vi kjenner på vår egen sårbarhet. I den erkjennelsen så kan også den sanne gleden vokse. Vi ser forsiktig på hverandre og nikker til hverandre. Vi vet! Ingen enkle triks kan lure oss.

I nattverden som vi sammen skal feire i dag symboliserer brødet Jesu legeme, vinen hans blod. Når mennesker tror på Jesus, gir de sitt legeme og sin sjel til ham.

Personer oppstår som seg selv, blir til seg selv, ved og gjennom Jesus. Det er hans betydning som gir menneskets liv dyp personlig mening.

Dere dåpsforeldre og faddere har sammen med denne menigheten i dag svart ja på spørsmålet om at NN skal oppdras i den kristne tro. Gud har sagt sitt ja gjennom sønnen i dåpen. Nå er det opp til oss sammen med dere å si ja og følge opp denne gaven.

Guds rike er skjult i tiden, men vi aner at det er der for det gir oss påminnelser og stadige små glimt om et annet liv der det materielle ikke er det som skaper trygghet, men omsorg, nestekjærlighet og vennskap.

Noen ord til slutt om disse 25 år som prest som har gått så fort. Det begynte tregt med meg da jeg var godt voksen midt i trettiårene før jeg fant frem til troen som ble gitt meg. Det var ikke noe stort lys og under, men en lang søken og kamp med mye tvil og motstand. En lang vandring gjennom flere givende yrker og lange studier. Politikk, jurist, leder i næringsliv, billedkunst i en årrekke, byråkrat og til slutt et nytt langt studium og arbeid som prest. Jeg har aldri angret meg: De siste 25 årene har, når jeg ser tilbake, vært de rikeste og mest meningsfulle. En stadig veksling mellom sorg og glede, ingen dag har vært lik. Det fineste har vært nærheten til mennesker i skiftende livssituasjoner der jeg har fått brukt min brede livs- og arbeidserfaring til beste for den enkelte.

Det håper jeg i mindre skala kunne fortsette med som vikar der det måtte trenge. I disse 25 år så har både samfunnet og kirken vært under stor ombygging. Vi lever ikke lenger i en kristen enhetskultur, og det er mange nye impulser som gjør seg gjeldende når det gjelder tradisjon og helt grunnleggende samfunnsverdier. Noen har kalt dette fenomenet for flytende modernitet, og det er en felles utfordring for hele vår vestlige kulturkrets.

Gammelt brytes mot nytt. Noen endringer er helt naturlige og nødvendige.

Betingelsene for identitetsdannelsen er blitt radikalt endret i og med møtet av nye

kulturer og den postmoderne pluralisering.

De tradisjonelle rammer som holdt samfunn og hverdag sammen, er sprukket opp i sømmen.

Det har kommet inn en pluralisering i holdninger, meninger, verdier og livsformer.

Det er naturlig og nødvendig, kulturen er ingen frossen størrelse.

Problemet oppstår når pluraliseringen blir flat og uten dybde. Da kan det lovpriste mangfold bli vektløst, populistisk og mangle substans og refleksjon. Da kan vi ende med relativisme og likegyldighet. Det blir et stadig flimmer og forvirring der våre hjerner og sanseorganer blir overbelastet og vi blir surfere i hverdagen i våre egne liv. Finnes det noe botemiddel mot dette? Klarer vår ofte litt bleke, tilpassende og konturfattige protestantisme stille opp noe mot dette? Er det nok kraft igjen for å være et svar på menneskers lengsel? Er kirken fortsatt en motbevegelse som søker sannhet og en veiviser? Finnes det en kur mot rotløshet, ekstrem individualisme som truer oss med å ende i tomhet og nihilisme?

Jeg avslutter med å si at det for meg helt avgjørende at vi pleier vår kollektive hukommelse og pleier og beskytter våre felles symboler og tradisjoner. At vi dyrker våre ritualer for å sikre den stabilitet som må være der for å kunne møte disse nye impulser og forandringer uten frykt og møte våre nye naboer med tillit, åpenhet og sjenerøsitet.

Kirken er fortsatt en god og nødvendig integrerende kraft i vårt samfunn. Et sterkt bindemiddel og felles arv med sine tidløse hellige tekster, riter og symboler. Husk her må vi alle være aktive. Det er kun forfallet som går helt av seg selv, er det noen som har sagt. Jeg ønsker at det fortsatt skal stikke opp kirketårn rundt omkring hele vårt land og i alle lokalsamfunn og at det der fortsatt feires både gudstjenester og kirkelige felles handlinger til Guds ære og vår oppbyggelse.

Ære være Faderen og sønnen og Den Hellige Ånd som var og er og være skal en sann Gud fra evighet og til evighet Amen.